

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Smíšené volební systémy

Tereza Ječmínková

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

Smíšené volební systémy

Tereza Ječmínková

Vedoucí práce:

PhDr. Marek Ženíšek, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala svému školiteli PhDr. Marku Ženíškovi, Ph.D., za vstřícnost a trpělivost při zodpovídání mých dotazů a také za cenné rady, komentáře a připomínky k předložené bakalářské práci.

OBSAH

1	ÚVOD	8
2	VOLBY A VOLEBNÍ SYSTÉMY	11
	2.1 Volby	11
	2.2 Volební systémy	12
3	TYPOLOGIE VOLEBNÍCH SYSTÉMŮ	13
	3.1 Většinový volební systém	13
	3.2 Volební systém prosté většiny.....	14
	3.3 Volební systém absolutní většiny.....	15
	3.4 Proporční volební systém	16
	3.5 Proporční systém kandidátních listin	16
	3.6 Volební systém jednoho přenosného hlasu.....	17
4	SMÍŠENÉ VOLEBNÍ SYSTÉMY	18
	4.1 Vyrovnávací smíšený volební systém.....	19
	4.2 Podmíněný smíšený volební systém	20
	4.3 Supersmíšený volební systém.....	20
	4.4 Koexistenční smíšený volební systém	20
	4.5 Navrstvující smíšený volební systém.....	20
	4.6 Fúzní smíšený volební systém	21

5	DISKUZE O SMÍŠENÉM VOLEBNÍM SYSTÉMU	21
6	SMÍŠENÝ VOLEBNÍ SYSTÉM SPOLKOVÉ REPUBLIKY NĚMECKO	24
6.1	Historie německého volebního systému - Základní zákon z roku 1949.....	24
6.2	Vytváření volebního systému – teorie smíšeného volebního systému.....	25
6.3	Debaty nad zákony z roku 1953 a 1956	27
6.4	Vývoj německého smíšeného volebního systému po přijetí volebního zákona v roce 1956.....	28
6.5	Základní vlastnosti německého smíšeného volebního systému.....	30
6.5.1	Sainte-Laguë/Schepers metoda	32
6.6	Účinky smíšeného volebního systému na německý stranický systém	33
6.6.1	Povolební pat roku 2005.....	35
6.7	Diskuze o změně volebního systému.....	36
7	SMÍŠENÝ VOLEBNÍ SYSTÉM ITÁLIE	38
7.1	Historický vývoj Itálie a jejího volebního systému.....	38
7.2	Volební systém První italské republiky.....	39
7.3	Reforma volebního systému jako východisko z krize – diskuze o reformě.....	40
7.4	Volby do Senátu po reformě	43
7.5	Volby do Poslanecké sněmovny po reformě.....	44

7.5.1 Přepočet volebních hlasů	44
7.6 Účinky smíšeného volebního systému na italský stranický systém	45
7.7 Třetí pokus o stabilizaci italského stranického a politického systému	47
8 SROVNÁNÍ NĚMECKÉHO A ITALSKÉHO SMÍŠENÉHO VOLEBNÍHO SYSTÉMU	48
8.1 Obecné srovnání	48
8.2 Srovnání z hlediska účinků na stranický systém.....	50
9 ZÁVĚR	52
10 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	54
11 RESUMÉ	58

1 ÚVOD

Úvodem této práce bych ráda uvedla, že jsem mírně pozměnila obsah tématu, který jsem původně podepsala v Zadání bakalářské práce. V původním obsahu práce měla být komparace smíšeného volebního systému v Německu a v Rusku. Po konzultaci s vedoucím práce, PhDr. Markem Ženíškem, Ph.D., který s touto změnou souhlasil, jsem se rozhodla, že namísto smíšeného volebního systému v Rusku, budu porovnávat smíšený volební systém v Itálii. Důvodem byl průzkum o dostupnosti zdrojů, který jsem bohužel provedla až po podepsání výše zmíněného zadání. Věřím, že to nijak negativně neovlivní kvalitu práce a její hodnocení.

Z historického pohledu můžeme říci, že smíšené volební systémy byly až do devadesátých let dvacátého století spíše zavrhanou variantou volebních systémů. Mnoho odborníků tuto verzi volebního systému spíše odmítalo. Důležitým mezníkem pro smíšené volební systémy byla již zmíněná devadesátá léta dvacátého století. A to jak ve střední Evropě, tak i mimo evropský kontinent, jako byl například Nový Zéland či Japonsko. Tato změna se nevyhnula ani tak konzervativní zemi, jakou byla a stále je Velká Británie.

Od smíšených volebních systémů se zřejmě očekává, že volební výsledky, které z těchto systémů vzejdou, napomohou k tomu, aby vznikaly reprezentativní parlamenty a v nich akceschopné vlády. Očekávání však nejsou tak zcela naplněna. V praxi to bývá tak, že funguje pouze jedna ze dvou výše jmenovaných věcí, jedna na úkor druhé. Smíšené volební systémy by tak mohly být brány jako kompromis mezi většinovými a poměrnými volebními systémy.

Tato práce bude rozdělena na osm základních kapitol. V úvodní kapitole nazvané Volby a volební systémy si představíme principy voleb a volební systémy jako takové. V úvodu této kapitoly budou popsány

podmínky a principy, dle kterých se volby konají a poté samotná typologie volebních systémů. Třetí kapitola se bude věnovat samotnému rozdělení (typologii) volebních systémů. Čtvrtá kapitola se bude věnovat, pro nás tak důležitému tématu, smíšeným volebním systémům. I v této kapitole neopomeneme tento volební systém rozdělit na několik druhů (typů). Kapitola číslo pět popisuje diskuzi o smíšených volebních systémech a její vývoj. Za ní následuje část, která se bude věnovat již konkrétnímu smíšenému volebnímu systému, a to německému. V této kapitole se budeme věnovat vývoji německého volebního systému, který postupně přešel na smíšený volební systém a diskuzím, které tento vývoj provázely. Nezbytnou součástí bude i charakteristika německého smíšeného volebního systému a také účinky, které má tento volební systém na německý stranický systém. V závěru této kapitoly se budeme věnovat debatě o možné změně volebního systému. Šestá kapitola se bude věnovat italskému smíšenému volebnímu systému, který byl v Itálii pouze od roku 1993 do roku 2005. První část nás provede historickým vývojem Itálie a jejím volebním systémem za První italské republiky. Dále se kapitola věnuje diskuzím o volební reformě a reformě jako takové. Na řadu přijde i popis voleb do Senátu a Poslanecké sněmovny. Stejně jako u Německa, i zde si popíšeme, jaké účinky měl smíšený volební systém na stranický systém v Itálii. Na závěr kapitoly se zmíníme o politické krizi a o volební reformě, která byla schválena v roce 2005.

Důležitým bodem práce bude porovnání dvou smíšených volebních systémů - německého a italského. Nejprve provedeme srovnání z obecného hlediska a poté z hlediska účinků na konkrétní stranický systém té dané země. Samozřejmě bychom neměli zapomenout zmínit, jak tento typ volebního systému ovlivnil politický a stranický systém těchto dvou vybraných zemí. Nelze opomenout, že v Itálii se již tento druh volebního systému nevyskytuje od roku 2005, kdy se italský volební systém změnil na proporční.

Z výše uvedeného odstavce je patrné, že jsme si pro tuto práci vybrali metodu komparace, pomocí které se pokusíme porovnat smíšené volební systémy ve dvou tak zdánlivě odlišných zemích.

Důležitým ukazatelem pro porovnání smíšených volebních systémů jsou poměry většinových a proporčních složek těchto systémů, přestože nikde není přesně určeno, jaký ten poměr má být. Položme si tedy několik otázek. Jak tento volební systém ovlivnil jednotlivé stranické systémy vybraných zemí? Byly naplněny jejich představy, či nikoli? V čem se tyto dva zdánlivě stejné volební systémy od sebe liší? Jsou smíšené volební systémy vhodnou variantou volebních systémů? Na tyto a jiné otázky se pokusíme odpovědět v závěru následujícího textu.

2 VOLBY A VOLEBNÍ SYSTÉMY

2.1 Volby

Podmínkou, bez které nemohou moderní zastupitelské demokracie fungovat, jsou svobodné a spravedlivé volby. V současné době jsou volby chápány jako jediná možná spravedlivá cesta, díky které je možné vybírat kandidáty do parlamentů jednotlivých států či do zastupitelstev. Pro svobodné volby se musí splnit několik podmínek. Ve volbách musí být zajištěna svoboda slova, svoboda shromažďování a právo volit nebo být kandidátem. Ať se jedná o pasivní či aktivní volební právo, jediným možným demokratickým censem na tomto poli, by mělo být kritérium věku a státního občanství. Jakékoli jiné volební censity (rasa, náboženské vyznání, pohlaví, národnosti či majetkové poměry) jsou brány jako nedemokratické. Demokratické volby musí být všeobecné, rovné a tajné. Dalšími kritérii (principy) jsou: globálnost, soutěživost a definitivnost¹.

Kritérium globálnosti znamená, že se voleb mohou zúčastnit všichni, kteří splňují již zmíněné dva volební censity, tj. věk a státní občanství. Základem *principu soutěživosti* je volební boj mezi minimálně dvěma kandidáty o jeden určitý mandát. Voliči musí být umožněno zvolit si mezi alespoň dvěma alternativami. Tento princip předpokládá, že politické strany a jejich kandidáti disponují svobodou slova, shromažďování a pohybu, tj. neodmyslitelnými vlastnostmi k provádění volebních kampaní. Všechny politické strany musí mít stejné podmínky pro účast ve volbách. *Princip pravidelnosti* znamená, že se volby konají v předem stanovených pravidelných lhůtách. *Princip definitivnosti* spočívá v tom, že všichni účastníci voleb uznají po jejich skončení volební výsledky.

---

¹ Kubát: Volby a volební systémy, In: Cabada, Kubát a kolektiv: Úvod do studia politické vědy, Aleš Čeněk, 2007, str. 252-253.

Týká se to nejvíce těch poražených subjektů, či těch, kteří se musí po volbách vzdát své moci. Poražená strana odchází do opozice, zatímco vítěz se demokraticky ujme vlády. Poražení mohou svou moc opět nabýt pouze v případě vítězství v dalších volbách.

V demokratických režimech mají volby za cíl vytvořit reprezentaci, tj. vládne ten, který získal většinovou podporu ve volbách, docílení stability - vytvoření většiny, která bude schopna efektivně vládnout, vznik shody mezi mocí a očekáváním většiny obyvatel a v neposlední řadě také pozitivně vybrat elity, které budou dosazeny do veřejných funkcí². Je tedy zřejmé, že volby ve svých různých podobách hrají významnou roli při vzniku konkrétních politických systémů daných států. Dalo by se říci, že volby plní politickou i státní funkci, při které se zvláštním způsobem vyjadřuje veřejné mínění. Toto veřejné mínění je více či méně přeformulováno pomocí volené politické reprezentace³.

2.2 Volební systémy

Abychom si mohli představit jednotlivé typy volebních systémů, je nezbytné vysvětlit, co to vlastně jsou volební systémy a k čemu slouží.

Základním atributem každého demokratického politického uspořádání je svoboda – svobodný výběr. Míra demokracie ve státě se dá určit pomocí voleb na celostátní úrovni, místní úrovni či do zastupitelských sborů. Proces voleb probíhá podle předem stanovených pravidel, kterými se aktéři voleb (voliči a kandidáti) musí řídit. Tento proces má dvě fáze – uskutečnění voleb s konkrétní volbou kandidáta a přeměna volebního výsledku do politické praxe. Volby začínají vyhlášením a stanovením jejich termínu konání a končí sečtením hlasů a jejich převedením na politické mandáty. Tento proces je uzákoněn ve volebních zákonech dané země a lze ho označit jako *volební systém*.

Cílem volebních systémů je řídit pomocí pravidel volební proces a následné zajištění převedení hlasů na mandáty v zastupitelských sborech. Na světě existuje mnoho volebních systémů a vzájemně se od sebe liší různými faktory. Některé tyto faktory se mohou zdát nepatrné, ale v závěru zcela mění a od sebe odlišují různé volební systémy.

Hlavním bodem této práce jsou smíšené volební systémy. Abychom mohli tento druh volebního systému podrobně prozkoumat a poté přejít ke komparaci dvou konkrétních volebních systémů, je nezbytné si charakterizovat i další volební systémy.

3 TYPOLOGIE VOLEBNÍCH SYSTÉMŮ

Dle základní charakteristiky dělíme volební systémy na **většinový** (volební systém prostě většiny, volební systém absolutní většiny), **proporční systém** (proporční systém kandidátních listin, volební systém jednoho přenosného hlasu) a **smíšený volební systém** (smíšený volební systém závislé kombinace, smíšený volební systém nezávislé kombinace). Volby mezi většinovým a proporčním volebním systémem se dá přirovnat k rozhodování se mezi spravedlivým rozdělením hlasů na mandáty, který by procentuálně odrážel výsledky voleb, a tím by se dosáhlo stabilní vlády⁴

3.1 Většinový volební systém

Princip, díky kterému získávají kandidáti mandáty v tomto volebním systému, je jednoduchý. U tohoto systému obecně platí, že vítězi patří vše. Vítězem se tedy stává ta strana, či kandidát, který získá nejvíce hlasů v jednomandátovém obvodu. Tento volební systém se většinou používá při volbě prezidenta, starosty apod. Méně ho můžeme vídat u

---

² Kubát: Volby a volební systémy, In: Cabada, Kubát a kolektiv: Úvod do studia politické vědy, Aleš Čeněk, 2007, str. 253.

³ Cabada, Ženíšek: Smíšené volební systémy, Aleš Čeněk, 2003, str. 10

voleb do parlamentu. Existují ale i většinové systémy s vícemandátovými obvody nebo kombinace jednomandátových a vícemandátových obvodů. Z názvu vyplývá, že většinové volební systémy vytvářejí většinový účinek. Mezi základní druhy většinových volebních systémů patří *volební systém prosté většiny* a *absolutní většiny*, kde rozeznáváme dvoukolové a alternativní hlasování⁵. Pokud je systém prosté většiny použit ve vícemandátových obvodech, označujeme ho jako systém blokového hlasování, kde volič disponuje tolika hlasy, kolik je ve volebním obvodě mandátů. Mandát získává ten, který dostane prostou většinu.

3.2 Volební systém prosté většiny

Zde můžeme hovořit o tom, že se jedná o nejjednodušší volební systém. Jen ve výjimkách se volby konají ve vícemandátových volebních obvodech, ale většinou se volí v jednomandátových. Pokud se volí ve vícemandátových obvodech, jedná se pak o systém jednoho nepřenosného hlasu.

Kandidát, který získá více hlasů než druhý v pořadí, se stává vítězem voleb. Zde není nutné, aby kandidát obdržel absolutní většinu hlasů. Ve volbách vítězí ta politická strana, která zvítězila ve více volebních obvodech než jiné politické strany. V případě tohoto volebního systému někdy hovoříme o jednokolovém většinovém volebním systému, protože se volby konají v jednom kole.

Systém prosté většiny můžeme vídat spíše v anglosaském světě, např. ve Velké Británii a několika jejích bývalých koloniích, USA či některé ze zemí Jižní Ameriky. Z toho se dá usuzovat, že není ve světě příliš

---

⁴ Quintal, D. P.: The Theory of Electoral Systems. In: The Western Political Quarterly. University of Utah: 1970, str. 752. (<http://www.jstor.org/stable/446474>).

⁵ Kubát: Volby a volební systémy, In: Cabada, Kubát a kolektiv: Úvod do studia politické vědy, Aleš Čeněk, 2007, str. 259.

rozšířen. Používá se ve volbách do zastupitelstev i do parlamentů, ale spíše do jednohlavých orgánů jako jsou prezidenti či starostové⁶.

3.3 Volební systém absolutní většiny

Volební systém absolutní většiny se používá spíše pro volby prezidentů, nežli pro volby do parlamentů či zastupitelstev. Základem volebního systému absolutní většiny je fakt, že k dosažení vítězství nestačí získat jen prostou většinu hlasů, ale je nutné dosáhnout absolutní většiny, což je 50 % hlasů a více.

Nejvíce se zde setkáváme s jednomandátovými volebními obvody. Absolutní většinu hlasů lze získat ve dvoukolovém většinovém systému nebo v systému alternativního hlasování. Se systémem alternativního hlasování se můžeme setkat v Austrálii (a na ostrově Nauru), kde volič disponuje první preferencí, kterou označí na svém volebním lístku. Kandidát, který má nejnižší počet hlasů, je vyřazen a jeho preference jsou přiděleny tomu kandidátovi, jenž dostal druhou preferenci. Tak se postupuje dál, dokud alespoň jeden z nich nezíská nadpoloviční většinu hlasů⁷.

V případě, že se jedná o dvoukolový většinový systém, postupují do druhého kola dva nejúspěšnější kandidáti z kola prvního. Ve druhém kole stačí k vítězství, aby jeden měl více hlasů než druhý, tj. prostou většinu hlasů. K tomuto dochází například v České republice při volbě horní komory parlamentu, případně i při volbě prezidenta ve Francii. Málokdy se setkáváme s tím, že je kandidát zvolen během prvního kola. Výjimkou může být postup více jak dvou úspěšných kandidátů z prvního kola.

---

⁶ Kubát: Volby a volební systémy, In: Cabada, Kubát a kolektiv: Úvod do studia politické vědy, Aleš Čeněk, 2007, str. 260.

⁷ Cabada, Ženíšek: Smíšené volební systémy, Aleš Čeněk, 2003, str. 18.

Příkladem je Francie, kde postupují do druhého kola všichni, kteří v prvním získali alespoň 12,5 % hlasů. I volební účast může ovlivnit počet postupujících do druhého kola voleb.

3.4 Proporční volební systém

Tento volební systém můžeme také nazvat jako systém poměrného zastoupení. Na rozdíl od většinového volebního systému je zde mnoho variant, které ale vycházejí z jednoho principu, a to konkrétně, že rozdělování mandátů by mělo být zrcadlem voličské podpory a jejich odevzdaných hlasů. Prakticky to však není možné. Tento volební systém připouští, i když by neměl, deformaci volebních výsledků. Ani strana, která získala největší počet hlasů v jednom obvodu, v něm nezíská žádný mandát⁸. Jeho negativní účinek může být ten, že díky němu může být usnadněna tvorba extrémistických politických stran⁹.

Volby v proporčních volebních systémech se vždy konají ve vícemandátových volebních obvodech a pro vyhlášení výsledků není možné hlasy pouze sečíst, ale musejí se použít náročné matematické metody, kde se přepočítávají hlasy na mandáty. Hranicí pro vítězství není největší počet hlasů, ale nutností je překonat tzv. přirozený práh¹⁰.

3.5 Proporční systém kandidátních listin

Jedná se o nejčastěji používaný volební systém ve světě. Jeho principem je, že ve volbách kandidují politické strany, které vystavují kandidátní listiny. Existují dva typy kandidátní listiny – *uzavřená* a *otevřená*. Rozlišují se podle toho, jakým způsobem a jak moc může

⁸ Chytilek, Šedo, Lebeda, Čaloud: Volební systémy, Portál, 2009, str. 33

⁹ Heidler: Volební systémy – teorie a praxe. Lidové noviny: Praha 1990, str. 5.

¹⁰ Aby strana obdržela alespoň jeden mandát, musí dosáhnout přirozeného prahu. Přirozený práh je důležitou vlastností proporcionality v poměrných systémech. Je to nejmenší možný počet hlasů, který strana může získat. Přirozený práh je větší, pokud je obvod menší. (<http://icebear.blog.cz/1101/tomas-lebeda-prirozeny-prah-pomernych-systemu-teorie-a-realita>).

volič svým hlasem ovlivnit pořadí kandidátů, kteří jsou uvedeni na kandidátních listinách.

Žádné zásahy do pořadí kandidátů neumožňuje tzv. uzavřená – pevná kandidátní listina. Naopak kandidátní listina otevřená – pružná připouští jistou možnost zásahu voličů do pořadí na kandidátní listině.

Některé volební systémy jsou přístupné ke sdružení kandidátních listin. Zde se může jednat o propojení politické strany z více volebních obvodů nebo se může vytvořit kartel několika politických stran v jednom určitém volebním obvodu případně postavení více kandidátních listin v rámci jedné politické strany v jednom obvodu. Zde se volební zisky sečtou před rozdělením mandátů¹¹.

3.6 Volební systém jednoho přenosného hlasu

Rozdíl mezi předchozím druhem proporčního volebního systému a volebním systémem jednoho přenosného hlasu je ten, že u druhého jmenovaného má volič možnost volit jednotlivé kandidáty namísto politických stran¹². Tyto jednotlivé kandidáty volič seřadí dle svých preferencí podle vlastních sympatií bez ohledu na jejich stranickou příslušnost. Uděleno může být tolik hlasů, kolik je ve volebním obvodu mandátů.

Volby probíhají ve vícemandátových volebních obvodech. Musí být udělena alespoň jedna preference, aby byl voličův hlas platný. Pro rozdělení mandátů se užívá vypočet, který nazýváme Droopovy volební kvóty¹³.

---

¹¹ Chytilík, Šedo, Lebeda, Čaloud: Volební systémy, Portál, 2009, str. 35.

¹² Cabada, Ženíšek: Smíšené volební systémy, Aleš Čeněk, 2003, str. 20.

¹³ Její vzorec vypadá takto: Q (volební kvóta) = H (celkový počet hlasů) / M (celkový počet mandátů) + 1. (Chytilík, Šedo, Lebeda, Čaloud: Volební systémy, Portál, 2009, str. 36).

Principem je přičtení jedničky k celému vzorci Hagenbach-Bischoffovy kvóty¹⁴. V úvodu se počítají první preference a kandidáti, kteří překonali kvótu a obdrželi nejvíce prvních preferencí, získají mandát. Mandáty, které zbyly po kandidátech, kteří se nedostali přes kvótu, nebo mandáty, které jsou nadbytečné pro již zvolené kandidáty, jsou rozdělovány mezi ostatní kandidáty podle počtu druhých preferencí, které dostali. Dalším způsobem přerozdělování hlasů je vyškrtnutí nejslabšího kandidáta a jeho hlasy jsou předány mezi zbylé kandidáty. V praxi můžeme nalézt tento volební systém pouze v Irsku, na Maltě a v horní komoře australského parlamentu nebo v komunálních volbách v České republice, kde se používá pouze Droopova kvóta.

4 SMÍŠENÉ VOLEBNÍ SYSTÉMY

Nespokojenost s politickou situací a s klasickou demokracií, vyvolala v první polovině devadesátých let dvacátého století ve světě vlnu nárůstu počtu smíšených volebních systémů. V evropských postkomunistických státech, ale třeba i v Japonsku nebo na Novém Zélandu vznikaly smíšené volební systémy nebo systémy smíšené s poměrnými účinky.

Tento druh volebního systému v sobě obsahuje kombinaci většinových a proporčních prvků. Cílem bylo dosáhnout co nejvíce spravedlivého volebního systému, který v sobě bude zahrnovat jak většinový volební systém, tak i proporční volební systém. Očekávalo se, že z voleb vyjde reprezentativní parlament a z něj pak i schopná vláda. Prvotní nadšení vyprchalo se zjištěním, že kromě jasných kladů má tento nový volební systém i zřetelné zápory, jako je například krátká působnost vlád¹⁵ I nadále si však tento volební systém ponechalo několik států.

---

¹⁴ Tato metoda je pojmenována dle Švýcara E. Hagenbacha-Bischoffa a je poměrně prostá. Počet veškerých platných hlasů, které byly odevzdány ve volebním obvodu, se vydělí počtem mandátů, které připadají na obvod, a k tomu se přičte jednička. (Kubát: Volby a volební systémy, In: Cabada, Kubát a kolektiv: Úvod do studia politické vědy, Aleš Čeněk, 2007, str. 273).

¹⁵ Mlejnek, Josef.: Smíšené volební systémy a většiotvorné modifikace systémů poměrných, UK Praha, 2010, str. 8.

Volby v tomto volebním systému probíhají jak dle většinových, tak i dle proporčních principů. Ve většině případů mají voliči k dispozici dva hlasy, jeden hlas pro složku většinovou a druhý hlas pro složku proporční. Není to však pravidlem.

Jak již bylo uvedeno v úvodu kapitoly Typologie volebních systémů, smíšený volební systém se dělí na dva druhy: smíšený volební systém závislé kombinace a smíšený volební systém nezávislé kombinace. Pro první typ smíšeného volebního systému platí, že obě dvě jmenované složky (většinová a proporční) jsou na sobě závislé a navzájem se vyvažují při převodu hlasů. Ve druhém typu smíšeného volebního systému platí pravidlo, že obě tyto složky jsou na sobě nezávislé.

Tyto dva typy smíšeného volebního systému se dále dělí. Smíšený systém závislé kombinace se ještě rozlišuje na *vyrovnávací*, *podmíněný* a *supersmíšený volební systém*. Smíšený volební systém nezávislé kombinace rozlišujeme na koexistenční, navrstvující a fúzní¹⁶.

4.1 Vyrovnávací smíšený volební systém

O tomto druhu smíšeného volebního systému můžeme říci, že patří mezi nejoblíbenější a nejvíce používaný druh smíšených volebních systémů. Najdeme ho například v Německu, kde byl zaveden již v roce 1949, ale vídali jsme ho i v Itálii nebo na Novém Zélandu. Někteří autoři nazývají tento druh smíšeného volebního systému jako proporční volební systém (Sartori či Lijphart). Principem je, aby proporční část vyrovnávala ztráty, které byly utrpěny ve většinové části.

---

¹⁶ Kubát: Volby a volební systémy, In: Cabada, Kubát a kolektiv: Úvod do studia politické vědy, Aleš Čeněk, 2007, str. 265

4.2 Podmíněný smíšený volební systém

Tento typ smíšeného volebního systému se již nepoužívá. V podstatě by se dalo říci, že se jedná o totéž, jako v případě vyrovnávacího smíšeného volebního systému. Rozdíl je však v tom, že ne vždy se používají proporční účinky tohoto volebního systému.

4.3 Supersmíšený volební systém

Tento volební systém můžeme nalézt například v Maďarsku či Ekvádoru. Hlavním charakteristickým rysem tohoto druhu smíšeného volebního systému je spojení více než jednoho způsobu, jakým se spojuje většinová a proporční část. Jedná se o velmi specifickou a vzácnou formu smíšených volebních systémů.

4.4 Koexistenční smíšený volební systém

S tímto druhem smíšeného volebního systému se můžeme setkat u senátních voleb ve Francii. Jinak je ale velmi neobvyklý. Principem je, že stát, ve kterém se volby konají, je rozdělen na dvě části, z nichž v jedné se volí většinovým způsobem, kde platí prostá většina nebo absolutní většina dvoukolová varianta, a ve druhé proporčním volebním způsobem. Volič však disponuje pouze jedním hlasem¹⁷.

4.5 Navrstvující smíšený volební systém

Na rozdíl od koexistenčního smíšeného volebního systému, není v tom případě stát při volbách rozdělen na dvě části, ale volby probíhají na celém území státu a platí pro celý parlament. Společným bodem s koexistenčním systémem je princip, že jsou zde vedle sebe dva druhy

---

¹⁷ Kubát: Volby a volební systémy, In: Cabada, Kubát a kolektiv: Úvod do studia politické vědy, Aleš Čeněk, 2007, str. 266.

volebních obvodů – většinový a proporční a tudíž i dva typy volebních systémů. Voliči zde disponují dvěma hlasy.

Jedním hlasem volí proporčně a tím druhým většinově, kde se používá princip prosté většiny nebo absolutní většiny ve dvoukolové variantě. Část poslanců je tedy volena většinově a část proporčně. Tento druh smíšeného volebního systému je nejrozšířenější formou smíšeného volebního systému. Nalezneme ho například v Japonsku, v Litvě nebo Jižní Korey. V minulosti byl používán také v Rusku.

4.6 Fúzní smíšený volební systém

Principem tohoto typu smíšeného volebního systému je, že se volby nekonají na celostátní úrovni, ale uvnitř každého volebního obvodu, kde se kombinuje proporční i většinový volební systém. Kandidáti jsou tedy voleni jak většinově, tak proporčně. S fúzním smíšeným volebním systémem se můžeme setkat například ve francouzských komunálních volbách, pouze však na územích větších měst. Jinak je tento druh smíšeného volebního systému velmi vzácný¹⁸.

5 DISKUZE O SMÍŠENÉM VOLEBNÍM SYSTÉMU

V označení tohoto volebního systému se mnoho odborníků nemůže již několik desítek let shodnout. I nadále se vedou diskuze o různých typech tohoto volebního systému a o jejich zařazení. Z praxe můžeme vidět, že mnoho zemí ani nezná pojem smíšený volební systém.

Až do devadesátých let dvacátého století byla spíše snaha zařadit tento nový volební systém do již známých kategorií – většinových, proporčních a semiproporčních volebních systémů. Ze začátku se odborníkům zdálo logické, aby byl smíšený volební systém zařazen právě do jedné z těchto kategorií. Pohled na smíšené volební systémy se u

---

¹⁸ Kubát: Volby a volební systémy, In: Cabada, Kubát a kolektiv: Úvod do studia politické vědy, Aleš Čeněk, 2007, str. 267.

mnohých autorů liší. Mnoho z nich chápe smíšený volební systém spíše jako poddruh většinových volebních systémů.

Ještě dnes máme možnost vidat smíšené volební systémy jako součást proporčního volebního systému. Takovým případem může být definice německého volebního systému. V Německu byl tento systém zaveden již v roce 1949 a ihned byl nazván smíšeným volebním systémem. Byl základem pro typologii proporčního smíšeného volebního systému. Mezi kritiky tohoto dělení se řadí například Sartori, Lijphart, Lakeman, Lambert a další. Vzhledem k tomu, jak hodně byl německý volební systém prozkoumáván, existuje řada analýz a pramenů, které se věnují právě volbám do Bundestagu.

Dva autoři – Lakeman a Lambert brali smíšený volební systém jako soustavu, kde jsou většinové prvky systému vyrovnávány proporčními křesly. V závěru se tedy jedná o volební systém s poměrnými výsledky. Jako příklad uvedli již zmíněný volební systém Německa, který se používal od roku 1949. Lakeman a Lambert zařadili tento volební systém mezi semiproporční systémy. Lijphart naopak tvrdí, že se semiproporční systémy dají zařadit někde mezi většinový a proporční volební systém. Kdežto smíšený volební systém má kombinovat klady z obou systémů. Neopomněl zdůraznit, že právě volební systém Německa do kategorie semiproporčních systémů zcela jistě nepatří. Řadí ho mezi proporční volební systémy.

Poměrně dlouhou dobu byl volební systém Německa dáván jako příklad jediného smíšeného volebního systému, ale s postupem času a převážně od devadesátých let dvacátého století, můžeme připomenout již více příkladů v různých regionech na světě. Například Nový Zéland, který tento systém přijal v roce 1993. Přitom byl do té doby brán jako vzorový systém Westminsterské většinové demokracie.

Na Novém Zélandu přijali téměř totožný systém jako v Západním Německu. Téměř ve stejném období přešlo na smíšený volební systém i Japonsko nebo Itálie¹⁹.

S pádem komunismu je spojen i vznik smíšeného volebního systému v Rusku a dalších postkomunistických zemích. Dalšími zeměmi, které tento systém následovaly, byly například země Latinské Ameriky (Bolívie). Otázkou zůstává, proč se tolik rozličných zemí rozhodlo pro stejný typ volebního systému²⁰.

Mezi další kritiky smíšeného volebního systému patří uznávaný italský politolog Giovanni Sartori, který zdůrazňoval, že smíšené volební systémy jsou nejhorším typem volebních systémů, které existují. Jeho přesvědčení vycházelo z jeho analýz, ve kterých podrobně zkoumal klady a zápory jednotlivých typů volebních systémů²¹. Dále také tvrdí, že německý smíšený volební systém je pro voliče příliš složitý a oni ho pak špatně chápou²². Dle Sartoriho je skutečně smíšený ten volební systém, ve kterém složení parlamentu naznačuje proporcionalitu smíchanou s disproporcionalitou. Sartori se dále domnívá, že kombinací většinového a proporčního systému nemůže nikdy vzniknout dobrý a trvalý vztah.

S konkrétnějším vymezením termínu smíšené volební systémy přišli dva autoři – Shugart a Wattenberg, kteří jsou přesvědčeni o tom, že smíšený volební systém je ten, kde se část křesel volí většinovým a semiproporčním systémem, přičemž se volí konkrétní kandidáti a část je volena pomocí kandidátních listin. Tato volba probíhá v rámci volebních obvodů, které se navzájem překrývají.

S širší definicí pojmu smíšené volební systémy přišel Massicotte a Blais, kteří považují za smíšené volební systémy takové systémy, kde

---

¹⁹ Cabada, Ženíšek: Smíšené volební systémy, Aleš Čeněk, 2003, str. 28.

²⁰ Shugart, Wattenberg: *Mixed Electoral Systems: The Best of Both World*. Oxford University Press: New York 2003, str. 2

²¹ Sartori: *Ústavní srovnávací inženýrství*. Sociologické nakladatelství: Praha 2001, str. 87

²² Sartori: *Ústavní srovnávací inženýrství*. Sociologické nakladatelství: Praha 2001, str. 31

jsou pro volby do jednoho orgánu použity jak většinové, tak i proporční prvky. A to i v případě, kdy jsou obě formy voleb použity v rámci jednoho celistvého obvodu²³. Klíčovou roli zde hraje závislost a nezávislost většinových a poměrných prvků ve volebním systému. I přes všechny možné kritiky smíšených volebních systémů, se tento typ volebních systémů prosadil v řadě demokratických zemí a dalo by se říci, že se staly pro dvacáté první století běžně používaným termínem a typem volebního systému.

Na srovnání německého a italského volebního systému, si pokusíme v následujících kapitolách ukázat, jak fungují či fungovaly smíšené volební systémy v praxi.

6 SMÍŠENÝ VOLEBNÍ SYSTÉM SPOLKOVÉ REPUBLIKY NĚMECKO

6.1 Historie německého volebního systému - Základní zákon z roku 1949

Jak již bylo zmíněno v kapitole 5, smíšený volební systém byl v Německu zaveden již v roce 1949. Jedná se tak o nejstarší smíšený volební systém na světě. Od stejného roku se v Německu používá pro volby do parlamentu – Bundestagu, vyrovnávací smíšený volební systém (viz kapitola 4)²⁴. Právě v roce 1949 vznikl v Německu tzv. *Základní zákon*, což byl ústavní základ Západního Německa. Nakonec se z něj stala ústava Spolkové republiky Německo²⁵. V tomto zákonu se také praví, že Spolková republika Německo je demokratický, právní, sociální a federální stát²⁶.

---

²³ Chytilík, Šedo, Lebeda, Čaloud: Volební systémy, Portál, 2009, str. 43

²⁴ Pollock: The Electoral System of the Federal Republic of Germany – A Study in Representative Government. In: The American Political Science Review. American Political Science Association: 1952, str. 1056 – 1057. (<http://www.jstor.org/stable/1952112>)

²⁵ Müller: Dějiny Německa, Lidové noviny, 1995, str. 342.

²⁶ <https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80201000.pdf>

Mimo jiné také upravuje vztahy mezi spolkem a jednotlivými zeměmi, složení a pravomoci nejvyšších státních orgánů, zákonodárny proces na úrovni spolku, soudnictví a mnoho dalších věcí²⁷.

6.2 Vytváření volebního systému – teorie smíšeného volebního systému

V historii Německa nalezneme různé typy volebních systémů, a to i většinový volební systém, proporční volební systém a dvoukolový většinový volební systém. Dvoukolový většinový volební systém byl používán ještě ve Výmarské republice, kdežto proporční volební systém byl využíván od roku 1919 a do nástupu Hitlera v roce 1933.

Německý smíšený volební systém nevznikl ihned. Vyrostl z mnoha státních a federálních experimentů, kdy bylo snahou zkombinovat složky poměrného a většinového zastoupení. V době, kdy byla parlamentní rada pověřena vytvořením určitého politického rámce budoucího státu – Západního Německa, měli Němci již mnoho zkušeností s různými návrhy institucí na státní úrovni. Veškeré zemské celky, tzv. Länder, již přijaly proporcionální zastoupení ohledně voleb do zemských sněmů. To výrazně usnadnilo poslaneckému koncilu rozhodování o budoucnosti volebního zákona²⁸.

Důležité během vyjednávání o volebním zákonu bylo, že strany z jednotlivých zemských celků měly již dávno vytyčené pozice z předchozích debat nad pravidly do voleb zemských celků. Tyto předchozí zkušenosti na úrovni zemských celků utvářely pohled na to, jak by navrhované zákony mohly fungovat v praxi. Napověděly jim výsledky voleb na zemské úrovni, které jim ukázaly, jakou podporu by mohli získat

---

²⁷ Hloušek, Vít: Německo, In: Strmiska, Hloušek, Kopeček, Chytilík: Politické strany moderní Evropy. Portál: Praha 2005, str. 286

²⁸ Scarrow: Germany: The Mixed-Member System as a Political Compromise, In: Shugart and Wattenberg, Mixed Electoral Systems: The Best of Both World. Oxford University Press: New York 2003, str. 60.

ve federálních volbách a také to, jaká pravidla jim mohou případně uškodit či naopak.

Takovéto výsledky byly možná nejdůležitějším ukazatelem, protože určily velikost delegace každé strany do parlamentní rady. Klíčovým faktorem bylo, že sociální demokraté a aliance křesťanských demokratů a křesťanské unie (CDU/CSU) získali na tomto shromáždění stejný počet křesel. Tato rovnost mezi největšími stranami výrazně posílila roli menších stran v koncilu. Jejich vliv byl zřetelný hlavně při diskuzích o volebním zákonu.

O roku 1945 do roku 1949 byly německé politické strany i zemské vlády pod vlivem vojenských vládců, kteří tuto zemi okupovali. Při utváření pravidel se tvůrci volebního systému nesnažili okopírovat systémy, které byly v jiných zemích. V úvahu nepřidalo ani to, že by znovu obnovili dřívější německý systém²⁹.

Parlamentní rada se shodla na tom, že budoucí volební systém by měl být navržen tak, aby volby probíhaly v malých okrscích. Shoda panovala právě v tom, že velké volební okrsky by nepřispěly k dobrým vztahům mezi občany a jejich reprezentanty. Ve výsledku se tedy nadále debatovalo pouze v rámci proporčních systémů s velkým množstvím volebních obvodů. Němečtí zastánci smíšeného volebního systému však argumentovali tím, že taková pravidla by personalizovala voličské preference tak, že by jim umožnila vybrat si individuální kandidáty z již zmíněných malých okrsků. Tvrdili, že právě personalizace by v jednomandátových obvodech vytvořila dobrý kompromis mezi proporčním zastoupením Výmarského stylu a většinovým systémem britského ražení. I mezi těmi, kteří preferovali smíšený volební systém, však panovaly neshody mezi malými a velkými politickými stranami

---

²⁹ Scarrow: Germany: The Mixed-Member System as a Political Compromise, In: Shugart and Wattenberg, Mixed Electoral Systems: The Best of Both World. Oxford University Press: New York 2003, str. 60-61.

ohledně detailů budoucího volebního systému³⁰. Malé strany logicky podporovaly poměrné zastoupení, zatímco velké strany většinové. Výsledkem nakonec bylo, že ústavní hromadění schválilo smíšený systém s jednomandátovými okrsky a stejným počtem křesel z federálních kandidátek.

Podmínkou byl proporcionální výsledek hlasování na celonárodní úrovni. Systém, který byl nakonec přijat na nátlak jednotlivých premiérů zemských celků, přijal 5% legální práh pro každý spolkový stát, přesunul distribuci kandidátkových křesel z federální na státní úroveň a zvýšil poměr okrskových mandátů ku kandidátkovým na 60 : 40 z původních 50 : 50. V poměrné volbě bylo Německo rozděleno na 11 obvodů a pro výpočet mandátů byla zvolena d'Hondtova metoda dělitele³¹. Parlamentní rada byla sice proti, ale na nátlak britské okupační správy byl nakonec revidovaný systém přijat³². Dá se tedy říci, že konečná podoba volebního systému byla na zemské úrovni ovlivněna experimenty spojenců, především Velké Británie, která chtěla zabránit tomu, aby systém obsahoval příliš mnoho politických stran, které by mohly zapříčinit destabilizaci systému. Jejich snahou pak také bylo, aby systém navazoval na britskou tradici³³.

6.3 Debaty nad zákony z roku 1953 a 1956

Podoba zákona z roku 1949 platila pouze pro první volby. Ihned v roce 1953 proto přišla na řadu další debata nad podobou nového volebního zákona. Hlavním bodem bylo oddělit dvě velké strany vládnoucí koalice CDU/CSU od jejich menších partnerů. Tehdejší kancléř Adenauer

---

³⁰ Scarrow: Germany: The Mixed-Member System as a Political Compromise, In: Shugart and Wattenberg, Mixed Electoral Systems: The Best of Both World. Oxford University Press: New York 2003, str. 63.

³¹ Massicote, L. – Blais, A.: Mixed electoral systems, str. 356.

³² Scarrow: Germany: The Mixed-Member System as a Political Compromise, In: Shugart and Wattenberg, Mixed Electoral Systems: The Best of Both World. Oxford University Press: New York 2003, str. 64.

³³ Farrell, D. M.: Electoral Systems, str. 98-99.

však toto téma odložil na dobu, kdy má parlament čas na rozhodnutí o permanentním řešení.

Několik měsíců před volbami roku 1953 byl přijat další dočasný volební zákon, který se moc nelišil od toho z roku 1949. Nevyřešené spory se však začaly řešit při další diskuzi nad stálým volebním zákonem. Prvním, a nejradikálnějším návrhem byla kompletní revize zákona z roku 1949 a zavedení většinových principů. Největšími zastánci tohoto návrhu byli členové mimoparlamentní nátlakové skupiny – Společenství Německých voličů.

Tato skupina se pokusila vyvolat veřejné debaty a také se jí podařilo získat na svou stranu některé poslance především křesťanské demokraty (CDU). Zbývající dva návrhy byly mírnější, požadovaly mírné revize volebních pravidel z roku 1949.

Další možností bylo zavést nějaký podobný volební systém tomu stávajícímu. Tuto možnost preferovali sociální demokraté a malé strany, například Svobodní demokraté, kteří si tak chtěli pojistit svůj koaliční potenciál. Navrhovali, aby legální práh pro vstup byl 3 % na celostátní úrovni, namísto 5 % na úrovni federální³⁴. Většina účastníků těchto debat byla pro to, aby se zavedl systém, který by používal relativně malé volební obvody, aby se posílilo vzájemné spojené mezi voliči a jednotlivými zastupiteli, ale to bylo téměř jediné, v čem panovala shoda.

6.4 Vývoj německého smíšeného volebního systému po přijetí volebního zákona v roce 1956

Volební zákon přijatý v roce 1956 zůstal dalších čtyřicet let téměř beze změny. Pouze v šedesátých letech to vypadalo, že Německo upustí od proporčního zastoupení a přejde na většinový systém

---

³⁴ Scarrow: Germany: The Mixed-Member System as a Political Compromise, In: Shugart and Wattenberg, Mixed Electoral Systems: The Best of Both World. Oxford University Press: New York 2003, str. 64.

s jednomandátovými obvody. Opět se o to snažili sociální demokraté, kteří chtěli zbavit malé strany koaličního potenciálu. V dalších letech byly přijaty některé malé změny, ale jinak se německý volební systém nedočkal nějaké významné revize.

Při volbách v roce 1990 se muselo počítat s novými členy Bundestagu z bývalého Východního Německa. Počet křesel vzrostl téměř o jednu třetinu – ze 496 na 656³⁵. Politické strany musely překročit práh 5 % nebo získat tři přímé mandáty na základě prvních hlasů pro východní a západní spolkové republiky. (V roce 1990 byla klauzule počítána zvlášť pro bývalé Západní Německo a pro bývalou NDR).

Aby strany měly nárok na křesla z kandidátek z celé země, musel být tento práh překročen pouze v jedné ze dvou jmenovaných oblastí.

Další změna přišla v roce 1965 a 1980, kdy se v Německu rozdělovaly volební obvody podle počtu obyvatel. V roce 1985 pak přišla na řadu výraznější změna v podobě přepočítávání hlasů na mandáty. Tentýž rok bylo přiznáno právo volit i německým občanům žijícím v zahraničí³⁶.

Systém byl nejprve změněn z d'Hondtovy metody na Hare-Niermeyerovu volební kvótu a v roce 2009 se změnil na dělitele Sainte-Laguë/Schepers³⁷. Od tohoto roku do roku 2009 neprošel německý volební systém výraznými změnami.

---

³⁵ Scarrow: Germany: The Mixed-Member System as a Political Compromise, In: Shugart and Wattenberg, Mixed Electoral Systems: The Best of Both World. Oxford University Press: New York 2003, str. 66.

³⁶ www.psp.cz/cgi-bin/ascii/kps/pi/prace/pi-1-125.doc

³⁷ http://www.bundeswahlleiter.de/de/aktuelle_mitteilungen/sitzzuteilungsverfahren.html

6.5 Základní vlastnosti německého smíšeného volebního systému

Základním charakteristickým rysem německého volebního systému je silný důraz na proporční zastoupení, které je personalizováno většinovou složkou. To je důvod, proč německý volební systém často nazýváme také jako proporční smíšený volební systém. Polovina poslanců do Spolkového sněmu (celkem je poslanců 598 – bez přesahujících mandátů, s nimi je to nyní 620 poslanců³⁸) je volena systémem relativní většiny v jednomandátových volebních obvodech. Princip je prostý, vyhrává ten kandidát, který získá největší počet hlasů. Druhá polovina poslanců je volena dle proporčního systému kandidátních listin, které bývají většinou přísně vázané a volič tak nemá možnost ovlivnit pořadí kandidátů. Tato složka ovlivňuje složení Bundestagu (Spolkového sněmu). Každý volič disponuje dvěma volebními hlasy. První hlas (Erststimme) odevzdává konkrétnímu kandidátovi v místních jednomandátových volebních obvodech a druhý hlas (Zweitstimme) pak náleží konkrétní politické straně.

V Německu se momentálně nachází 299 jednomandátových volebních obvodů, jejichž počet v jednotlivých spolkových zemích by měl co nejvíce odpovídat rozložení obyvatelstva při zachování hranic spolkových zemí. Tyto obvody by měly být všechny relativně stejně velké.

Jednotlivé politické strany jsou voleny druhým hlasem v 16 volebních obvodech, přičemž každá spolková republika je samostatný volební obvod. Velikost obvodu se odvíjí od počtu obyvatel v tom daném obvodu.

Jako první na sčítání přijdou druhé hlasy, které byly uděleny politickým stranám. Zde se sčítají veškeré hlasy z celého území Spolkové republiky. Hlasy se dříve počítaly pomocí Hare-Niemerovy sčítací

---

³⁸ http://www.bundestag.de/htdocs_e/bundestag/members17/index.html

formule³⁹ a pro výpočet zbylých mandátů se používala metoda nejvyššího zbytku. Nyní se hlasy počítají dle metody Sainte-Laguë/Schepers⁴⁰.

Počítají se pouze hlasy těch politických stran, které překročily 5% omezovací klauzule na celém území Spolkové republiky nebo získaly tři přímé mandáty ve většinové volbě. Přímý mandát získá ten, který obdrží relativní většinu hlasů. Pokud mají dva kandidáti stejný počet hlasů, rozhodne dle německé ústavy los.

Ve druhé části sčítání přicházejí na řadu hlasy, které získala jedna politická strana. Tyto hlasy se přerozdělí mezi jednotlivé spolkové země. To vše probíhá přesně podle výsledků, kterých daná politická strana dosáhla v určitých spolkových zemích.

Teprve poté přijde na řadu rozdělování mandátů konkrétním kandidátům⁴¹. To probíhá tak, že se nejprve z počtu získaných mandátů určitou politickou stranou odečtou tzv. přímé mandáty, které byly obsazeny na základě získání prvních hlasů jejich kandidátů v jednomandátových volebních obvodech.

Dále se hlasy přidělují kandidátům určité politické strany podle jejich pořadí na kandidátních listinách, které jsou přísně vázané. Platí zde pravidlo, že čím více přímých mandátů strana má, tím méně má šanci prosadit své kandidáty ze zemských kandidátních listin⁴².

---

³⁹ Jedná se o určitou modifikaci Hareovy kvóty. Tato sčítací metoda umožňuje spočítat počet mandátů pro jednotlivé politické strany. Zajímavostí je, že nevypočítává přímo kvótu, ale rovnou mandáty. Vzorec Hare-Niemerovy kvóty vypadá takto: $M(\text{strany}) = H(\text{strany}) \times M/H$. (Chytilek, Šedo, Lebeda, Čaloud: Volební systémy, Portál, 2009, str. 36)

⁴⁰ I zde se jedná o jistou modifikaci, v tomto případě o modifikaci dělitele Sainte-Laguë. Zde se hlasy dělí řadou čísel 0,5; 1,5; 2,5; n-0,5. (Chytilek, Šedo, Lebeda, Čaloud: Volební systémy, Portál, 2009, str. 38)

⁴¹ Scarrow: Germany: The Mixed-Member System as a Political Compromise, In: Shugart and Wattenberg, Mixed Electoral Systems: The Best of Both World. Oxford University Press: New York 2003, str. 66 - 69.

⁴² Dvořáková a kolektiv: Komparace politických systémů I. Vysoká škola ekonomická v Praze 2005, str. 215

V německém volebním systému existují tzv. *přesahující mandáty*, kvůli kterým není počet poslanců Spolkového sněmu stálý, ale ve většině případů překračuje základní hranici, kterou určuje zákon. Dalo by se říci, že tento prvek narušuje proporcionalitu německého volebního systému, protože většinou preferuje větší strany a uměle jim pak navyšuje počet mandátů⁴³. Přesahující mandát vzniká tak, že politická strana získá ve spolkové zemi více mandátů z většinového způsobu volby, než na kolik by měla mít nárok dle poměrného způsobu voleb. Tyto přesahující mandáty si politická strana může ponechat a na následující volební období se tak o tyto mandáty navýší počet poslanců v Bundestagu⁴⁴. Možnost použít dva volební hlasy dnes však využívá jen menšina voličů. Ve většině případů si volič vybere možnost dát hlas osobnosti ze stejné politické strany, jakou by volil svým druhým hlasem. Výhodou německého smíšeného volebního systému je nesporně fakt, že vazba mezi voličem a jeho reprezentantem je užší⁴⁵.

6.5.1 Sainte-Laguë/Schepers metoda

Tato změna sčítací metody byla schválena 17. března 2008 ve Spolkovém sněmu, který přijal dodatek k volebnímu zákonu, a byla poprvé použita při volbách 2009. V této metodě se druhé hlasy dělí specifickým číslem nebo také dělitelem. Nejdříve se tedy spočítá přibližné přerozdělení křesel. Poté se vydělí počet odevzdaných hlasů počtem křesel k distribuci. To nám dá prozatímní hodnotu, která bude následně užívána jako dělitel při přerozdělování křesel. V tomto druhu metody jsou kvocienty vypočítané za použití již vypočítaného dělitele a zaokrouhleny nahoru nebo dolů k určitému počtu křesel. Zbytky pod 0,5 nebo nad 0,5 jsou zaokrouhleny opět nahoru nebo dolů. Pokud jsou zbytky přesně 0,5, jsou slosovány. V této metodě je snaha, aby počet přerozdělovaných

---

⁴³ Farrell, D. M.: Electoral Systems, str. 107

⁴⁴ <http://www.wahlrecht.de/english/overhang.html>

⁴⁵ Dvořáková a kolektiv: Komparace politických systémů I. Vysoká škola ekonomická v Praze 2005, str. 216

křesel odpovídal co nejvíce počtu mandátů, které jsou k dispozici. Když je celkový počet křesel spočítán, jsou mandáty rozděleny mezi zemské kandidátní listiny. Zde se také rozdělují křesla dle druhých hlasů. V dalším kole je počet přímo zvolených kandidátů za každou stranu odečten od celkového počtu křesel přerozdělených té dané straně v každé spolkové zemi. Tím se má docílit toho, aby byl nalezen počet kandidátů, kteří dostanou poslanecký mandát. I po této změně i nadále platí princip přesahujících mandátů⁴⁶.

6.6 Účinky smíšeného volebního systému na německý stranický systém

Mezi lety 1949-1961 klesal počet parlamentních stran, a to z původních jedenácti v roce 1949 na pouhé tři v roce 1961. Toto období je označované jako koncentrační fáze⁴⁷. Důvodem pro tento pokles se stalo zavedení 5% uzavírací klauzule v roce 1953. Dalšími důvody byla rozhodnutí Spolkového ústavního soudu v roce 1952 a 1956, kdy zakázal Socialistickou říšskou stranu (Komunistickou stranu Německa). Tato dvě rozhodnutí společně s účinky uzavírací klauzule ovlivnila na další roky vývoj německého stranického systému. V roce 1961 proběhly volby a od té doby se hovoří o fázi tzv. systému dvou a půl strany. To je systém, dle Blondela, ve kterém nemá nejsilnější strana více jak 45 % hlasů, druhá nejsilnější strana 30 % a třetí strana, nejmenší, je následuje s velkým odstupem s přibližně 15 % hlasů⁴⁸.

---

⁴⁶ http://www.bundestag.de/htdocs_e/bundestag/elections/electionresults/election_mp.html

⁴⁷ Strahalová, Šárka: Německý volební systém a jeho ne/schopnost předcházet patům. In: Mlejnek, Josef (Ed.): Smíšené volební systémy a většintvorné modifikace systémů poměrných. Praha, Karolinum 2010, s. 30.

⁴⁸ Strahalová, Šárka: Německý volební systém a jeho ne/schopnost předcházet patům. In: Mlejnek, Josef (Ed.): Smíšené volební systémy a většintvorné modifikace systémů poměrných. Praha, Karolinum 2010, s. 31.

V tomto systému má postavení malé strany větší váhu, než by se dle jejího volebního zisku mohlo zdát. Po volbách roku 1961 byla tzv. jazýčkem na vahách Svobodná demokratická strana (FDP).

Velká vládní koalice a SPD se pokusily v letech 1966-1969 o změnu volebního systému z poměrného na většinový. Cílem bylo dosažení parlamentní většiny, aniž by byly závislé na malých stranách. SPD se však zalekla menšího zastoupení v parlamentu, změnila tak postoj na reformu volebního systému a pokus tak ztroskotal.

V roce 1983 se Zeleným podařilo přesáhnout uzavírací klauzuli a připojit se ke třem politickým stranám ve Spolkovém sněmu. Již v roce 1979 se dostali do zemského sněmu v Brémách. Vypadalo to, že se systém přesouvá směrem k dvoublokovému s koalicí CDU/CSU a FDP na jedné straně a SPD a Zelenými na straně druhé.

Jak již bylo řečeno, byla v roce 1985 změněna volební formule z d'Hondtova dělitele na Hare-Niemeyerovou formuli, která v podstatě zvýhodňuje malé strany jako jsou Zelení a FDP.

Do Spolkového sněmu se ve volbách v roce 1990 na rozdíl od Zelených dostal východoněmecký Svazek 90, který využil výjimky v použití uzavírací klauzule, která byla použita ve východní a západní části Německa a nikoli, jako obvykle, na celostátní úrovni. Pokles volebních preferencí pod 5 % byl pro FDP důvodem přiklonit se ke koaliční dohodě s CDU/CSU pro volby roku 1994. FDP hrozilo, že se nedostane do Spolkového sněmu.

V těchto volbách došlo ještě k jednomu překvapení, a sice že Strana demokratického socialismu zvítězila ve čtyřech jednomandátových obvodech a překročila tím tzv. *Grundmandatsklausel*⁴⁹. Strana tak získala

---

⁴⁹ tzv. základní mandát – ustanovení v personalizovaném poměrném zastoupení, které obsahuje 5% volební práh. Pokud však strana získá přímý mandát v jednom nebo více volebním obvodu, má právo se podílet na dělení křesel v parlamentu na základě svých druhých hlasů, přestože nepřesáhla hranici 5 % hlasů. (<http://www.wahlrecht.de/lexikon/grundmandatsklausel.html>)

30 mandátů. Roku 1994 se také někdy říká „supervolební rok“. Zvítězila opět CDU, která společně s CSU získala více jak 40 % hlasů. Nakonec se i liberální FDP po předchozích neúspěších podařilo dostat do Spolkového sněmu se ziskem necelých 7 % hlasů.

Spojenectví Zelených a Spolku 90 zaznamenalo více jak 7 % hlasů⁵⁰. Tentýž rok zaznamenala koalice CDU/CSU i volební triumf ve volbách do Evropského parlamentu. V následujících volbách roku 1998 se početní zastoupení ve Spolkovém sněmu nezměnilo. Koaliční uspořádání však jisté změny zaznamenalo. Po těchto volbách se utvořila koalice Zelených a sociálních demokratů⁵¹. Stejně to bylo i po volbách o čtyři roky později. V tomto roce tedy skončily konzervativní vlády.

6.6.1 Povolební pat roku 2005

V zemských volbách roku 2005 vládní strany Zelení a sociální demokraté prohrály. Sociální demokraté tím téměř po čtyřiceti letech ztratili vládní posty, a tak se jejich předseda F. Müntefering rozhodl, že vypíše předčasné volby do Spolkového sněmu na podzim téhož roku.

V červenci byl Spolkový sněm rozpuštěn po tom, co byla vládě vyslovena nedůvěra. V září tedy proběhly předčasné volby, ve kterých zvítězili křesťanští demokraté (CDU/CSU), ihned za nimi následovali sociální demokraté (SPD) a třetí nejsilnější stranou se stala FDP. Největším překvapením těchto voleb byl zisk více jak osmi procent hlasů pro Levicovou stranu (PDS). Do Spolkového sněmu se dostali ještě Zelení. Tyto volby předznamenaly velký vzestup Levicové strany. S výjimkou klasické koalice CDU/CSU a SPD nedisponovala žádná jiná dvoučlenná koalice potřebnou většinou. Ke zvolení kancléře bylo zapotřebí získat alespoň 308 poslaneckých hlasů. V tom byl však ten problém. Koalice CDU/CSU měla dohromady pouze 226 hlasů, což bylo

---

⁵⁰ Müller: Dějiny Německa, Lidové noviny, 1995, str. 468.

pouze o čtyři více než jejich největší konkurent SPD. Oním potřebným koaličním partnerem mohla být strana Levice, ale žádná ze stran s ní koalici uzavřít nechtěla.

V Německu není tradiční vytvořit menšinovou vládu, a tak přišly na řadu různé varianty, i když ne příliš standardní, povolebního vyjednávání. Vyjednávání vedla předsedkyně CDU Angela Merkel. Nakonec se strany přiklonily k vytvoření velké vládní koalice složené z CDU/CSU a SPD, která měla i ústavní většinu. Stalo se tak po druhé v německé historii. Poprvé byla velká koalice vytvořena po volbách roku 1966.

Německou kancléřkou byla zvolena nakonec Angela Merkel. Zásahu na tom zcela jistě mělo její úspěšné vyvedení Německa z povolební patové krize⁵². Ani podrobnější zkoumání nepřineslo odpověď na otázku, zda by volební výsledky vypadaly jinak, pokud by v Německu byl většinový volební systém britského vzoru. Smíšený volební systém se prozatím v Německu jeví jako jediný správný.

6.7 Diskuze o změně volebního systému

Stále častěji se hovoří o změně volebního systému v souvislosti se zrušením přesahujících mandátů, jejichž počet se od sjednocení Německa stále zvyšoval. Nejvyšší počet přesahujících hlasů zaznamenal německý volební systém po volbách roku 2009, kdy byl jejich počet nejvyšší v historii a to konkrétně 24⁵³. Důvodem nevole proti přesahujícím mandátům je fakt, že nejvíce z nich těží CDU/CSU, která získala z celkových 97 přesahujících mandátů, které se od roku 1949 přidělují, jich získala 67⁵⁴.

---

⁵¹ Saalfeld, T.: Germany: Stability and Strategy in a Mixed-Member Proportional System, str. 216

⁵² <http://blisty.cz/art/25859.html>

⁵³ http://www.bundestag.de/htdocs_e/bundestag/elections/electionresults/election_mp.html

⁵⁴ <http://www.wahlrecht.de/ueberhang/ueberhist.html>

Problematiku přesahujících mandátů se snažil vyřešit také Ústavní soud, který se tímto tématem již několikrát zabýval. Jeho názor však není jednoznačný. Na jednu stranu Ústavní soud tvrdí, že v přesahujících mandátech nespátřuje nic špatného, na druhou stranu však dodává, že by mohly být sporné ty mandáty, které byly uděleny na základě negativní váhy hlasu.

Otázkou však zůstává, zda existuje nějaké řešení, které by bylo v souladu s ústavou. Dle zákona totiž není možné straně odebrat její přímé mandáty, které získala navíc z druhých hlasů. Inspiraci by mohli němečtí zákonodárci hledat na příkladu Nového Zélandu, který zrušil více volebních obvodů a zavedl pouze jeden, tj. celé území státu.

Tím by samozřejmě došlo k odstranění přesahujících mandátů⁵⁵. Takovou komplikací po provedení této změny by mohla být velikost kandidátní listiny, která by v případě jednoho celostátního volebního obvodu byla velmi obsáhlá a nejspíše by nezohledňovala konkrétní spolkové země a jejich obyvatele.

Ne zcela aktuální je také téma kompletní změny volebního systému z proporčního na většinový. Tuto radikální změnu by musela posvětit většina poslanců ve Spolkovém sněmu. Již dopředu se ale nedá počítat s podporou malých stran, protože právě ty by díky této změně nedosáhly takového zastoupení, jako mají v současné době.

---

⁵⁵ Lebeda, T.: AMS není MMP. Poznámka ke kategorizaci dvou zdánlivě podobných systémů. In: Smíšené volební systémy a většintvorné modifikace systémů poměrných, UK Praha, 2010str. 20.

7 SMÍŠENÝ VOLEBNÍ SYSTÉM ITÁLIE

7.1 Historický vývoj Itálie a jejího volebního systému

V závěru druhé světové války se po pádu Mussoliniho politiky postupně začal rodit nový politický systém. Při procesu proměny italské společnosti a politiky docházelo k bouřlivému vývoji.

Pro každý demokratický stát platí, že klíčem k politickému systému je systém stranický. V případě Itálie to platí dvojnásob, protože hlavními nositeli moci v Itálii byly politické strany, především však frakce, které se nacházely uvnitř stran⁵⁶. Při odstraňování fašismu a utváření republiky byl použit zakladatelský pakt, který byl výsledkem dohod, které mezi sebou uzavíraly strany. Díky těmto dohodám vznikaly prozatímní vlády. Dělo se tak až do roku 1948, kdy byla přijata Ústava.

Vznik Ústavy zapříčinil, že se italský stranický systém stabilizoval a byl odolný vůči vlivům od jiných činitelů v politickém systému či ve společnosti. Nový volební systém dopomohl k zakládání nových politických stran a mnohdy jim i pomohl ve volbách.

Docházelo k častým změnám názvů stran, k fúzím či k rozkolům. A až do konce 80. let platilo, že k přesunům voličských preferencí docházelo jen pozvolna a zřídka.

V roce 1947 byl počet stran v Ústavodárném shromáždění šestnáct. Po fázi kontrakce byl počet stran menší a pohyboval se někde mezi devíti až jedenácti stranami⁵⁷. Financování politických stran nebylo omezené, a proto některé malé strany zanikaly. Klíčovými stranami v Itálii byly po druhé světové válce: Křesťanská demokracie a Italská komunistická

---

⁵⁶ Strmiska, Maxmilián, Chytilík, Roman: Itálie, In: Strmiska, Hloušek, Kopeček, Chytilík: Politické strany moderní Evropy. Portál: Praha 2005, str. 382.

⁵⁷ Kunc, Jiří: Studie - Zrod a zánik stranického systému - První italská republika. In: Politologická revue, ročník 0, 1994, str. 5-22.

strana. Jejich převaha se lišila podle regionů. Například v Toskánsku měli převahu komunisté, zatímco v Benátsku křesťanští demokraté.

První poválečné volby se konaly do ústavodárného shromáždění v roce 1946. Tyto volby byly spojeny s referendem o osudu monarchie v Itálii. Nakonec zvítězila volba pro republiku a to v poměru 13 : 11. Vyhrála křesťanská strana v čele s De Gasperim, druzí skončili socialisté a třetí komunisté. Zbytek hlasů si rozdělily malé levicové strany či krajně pravicová uskupení. Tyto výsledky voleb naznačily, jak se bude italský stranický systém vyvíjet. Vláda třech stran v poválečné době neměla příliš dobré vyhlídky do budoucna.

Dalším ukazatelem těchto voleb byla popularita De Gasperiho křesťanské strany. De Gasperi budoval strategii masové antikomunistické strany a stala se tak pro široké vrstvy lidí zajímavou variantou, která v zemi nepřinesla příliš radikální změny⁵⁸.

V prosinci 1947 byla schválena nová Ústava, která stanovila podmínky fungování italského politického systému na příštích čtyřicet let. Hlavním zdrojem moci se v Itálii staly politické strany. Politologové nazývají tento systém jako polarizovaný pluralismus⁵⁹.

7.2 Volební systém První italské republiky

V Ústavě z roku 1948 bylo dáno, že jeden mandát do Poslanecké sněmovny připadl na každých 80 000 obyvatel nebo zbytek převyšující 40 000. Od roku 1963 je počet poslanců stálý – 630 poslanců.

Itálie byla rozdělena na 32 volebních obvodů, z nichž se ve 30 volilo průměrně dvacet poslanců, pouze v obvodu Valle d'Aosta se volil pouze jeden poslanec. Každý obvod měl dvě až tři provincie. Volby probíhaly dle poměrného způsobu. Spolu s hlasem mohl volič uplatnit 3 až 4

---

⁵⁸ Fasora, Lukáš: Dějiny Itálie po roce 1945, Brno, 2000, str. 3-6.

⁵⁹ Fasora, Lukáš: Dějiny Itálie po roce 1945, Brno, 2000, str. 7.

preferenční hlasy pro jednotlivé kandidáty nebo měl volič možnost v kandidátce škrtnat. Politické strany mohly na svých kandidátkách předložit nejméně tři až tolik hlasů, kolik se volilo kandidátů za ten daný volební obvod.

Mandáty byly přiřazovány na základě volebního čísla, které bylo určené vydělením získaných hlasů počtem volených poslanců v obvodu zvýšeným o dvě. Hlasy, které zbyly, postupovaly dále do dalšího volebního sčítání, kde se také proporčním způsobem přiřazovala nerozdělená křesla, ale pouze takovým sdružením či politickým stranám, které na celostátní úrovni přesáhly 300 000 hlasů a zvolily alespoň jednoho poslance v některém obvodu.

Ve volebním obvodu Val d'Aosta byl přidělen kandidátovi jeden mandát, kterého bylo dosaženo prostou většinou⁶⁰. Do roku 1993 probíhaly volby do Senátu tím způsobem, že se volilo ve všech dvaceti historických regionech, které byly rozděleny na volební obvody tak, aby jeden mandát vyšel na 200 000 obyvatel nebo zbytek, který převyší 100 000.

Zákon z roku 1958 o volbách stanovil, že vznikne tolik volebních okrsků, kolik se v nich volí senátorů. Každý kandidát měl tu možnost se ucházet o mandát ve třech jednomandátových obvodech. Mandát získal ten kandidát, který získal 65 % hlasů. Mandáty, které zbyly, se přerozdělovaly proporčním způsobem pomocí d'Hondtovy formule v rámci regionu.

7.3 Reforma volebního systému jako východisko z krize – diskuze o reformě

V poválečné historii Itálie nalezneme několik nestabilních vlád, které se vyznačovaly velkým počtem politických stran. Byl to důsledek

velmi přísného užívání poměrného volebního systému. Bylo proto jen otázkou času, kdy přijde někdo s návrhem na změnu.

Debaty o změně volebního systému vyvolala politická krize na konci osmdesátých a začátku devadesátých let. Celkově byl stranický systém nestabilní, důvodem byla i fragmentace, strany se dělily na frakce a političtí činitelé byli nespolehliví, což vadilo především voličům. Této krizi se také říká zablokovaná demokracie⁶¹.

Jako první přišli s návrhem na změnu volebního systému členové levicové vládní koalice v roce 1991. Požadovali však referendum, které by změnilo systém volby do Senátu na proporční systém, kde mělo být 75 % křesel obsazováno volbou většinou a 25 % křesel volbou proporční. Dalšími změnami měly být volby starostů, které se měly změnit na přímou většinou volbu a voličské preference se měly snížit ze čtyř pouze na jeden hlas. Referendum se nakonec konalo, ale rozhodovalo se pouze o snížení voličských preferencí. Voliči však tuto variantu zamítli⁶².

Referendum o volební reformě bylo přijato o dva roky později, 18. 4. 1993. Předcházelo mu shánění podpisů, kterých se nakonec nasbíralo 1 250 000 a návrh tak mohl být předložen Kasačnímu soudu v polovině ledna 1992. O rok později přijal Ústavní soud balíček obsahující šest bodů, o kterých se mělo v dubnovém referendu hlasovat.

Balíček obsahoval včetně reformy volebního systému do horní a dolní komory parlamentu také body o financování veřejného sektoru a politických stran, a to především kvůli korupčním skandálům, které

---

⁶⁰ Říchová a kolektiv: Komparace politických systémů II, Vysoká škola ekonomická v Praze, 2007, str. 58-59.

⁶¹ Selhání volebního systému a stranického systému jako takového vedly k politické krizi, která se nedala řešit jinak, než reformou volebního systému. Jedním z důvodů byla existence politické strany Křesťanská demokracie. Tato strana se účastnila všech vlád po dobu téměř čtyřiceti let. Dalším důvodem byla druhá nejsilnější strana Itálie – Italská komunistická strana, která měla nulový koaliční potenciál. V Itálii neexistovala alternace vlády, vládní kabinetů byly nestabilní, neexistovala zde volební klauzule, což přispívalo k multipartismu. Počátkem devadesátých let tak vznikla Druhá italská republika. (Kunc, Jiří: Stranické systémy v re/konstrukci, Praha, 2000, str. 78-126).

⁶² Cabada, Ženíšek: Smíšené volební systémy, Aleš Čeněk, 2003, str. 83.

skončili dokonce zatčením celé vládní koalice. Referendum podporovalo mnoho politických stran a málokdo pochyboval o tom, že by referendum nebylo schváleno. Existoval pouze jeden návrh referenda a voliči tak měli pouze dvě možnosti – přijmout ho, nebo nepřijmout. Zákon č. 276 (pro volby do senátu) a 277 (pro volby do poslanecké sněmovny) tak definitivně změnil italský volební systém na smíšený⁶³, od kterého se především očekávalo, že zredukuje počet politických stran.

Dalo by se říci, že nejdiskutovanějším záměrem italské politické veřejnosti bylo dosáhnout vlády, která by byla pevnější, tzn., měla by parlamentní většinu a tudíž velkou stabilitu a větší kapacitu vládnout. Dalším cílem reformních tvůrců bylo zvýšit zodpovědnost jednotlivých členů parlamentu vůči svým voličům⁶⁴. Dalším cílem tvůrců nového volebního zákona byl vznik bipolarismu a omezení stranické fragmentace. Dále byla jejich požadavkem možnost udělování preferenčního hlasu v rámci kandidátek⁶⁵. Otázkou však bylo, zda bude volič hlasovat jedním hlasem pro svého kandidáta nebo bude hlasovat pro kandidáta a na samostatném hlasovacím lístku hlasovat pro určitou stranu⁶⁶.

Nový volební systém byl využit hned při volbách v následujícím roce 1994. Itálie se tehdy rozdělila na 475 jednomandátových volebních obvodů do Poslanecké sněmovny a na 232 jednomandátových volebních obvodů do Senátu. Zbylé mandáty, tedy 155 poslaneckých a 83

---

⁶³ Katz, Richard, S.: *Reforming the Italian Electoral Law*, 1993, In: Shugart and Wattenberg, *Mixed Electoral Systems: The Best of Both World*. Oxford University Press: New York 2003, str. 96-98.

⁶⁴ Katz, Richard, S.: *Reforming the Italian Electoral Law*, 1993, In: Shugart and Wattenberg, *Mixed Electoral Systems: The Best of Both World*. Oxford University Press: New York 2003, str. 103.

⁶⁵ Katz, Richard, S.: *Reforming the Italian Electoral Law*, 1993, In: Shugart and Wattenberg, *Mixed Electoral Systems: The Best of Both World*. Oxford University Press: New York 2003, str. 121.

⁶⁶ Katz, Richard, S.: *Reforming the Italian Electoral Law*, 1993, In: Shugart and Wattenberg, *Mixed Electoral Systems: The Best of Both World*. Oxford University Press: New York 2003, str. 109.

senátorských, byly rozděleny proporčně podle hlasů pro jednotlivé strany na kandidátní listině, které překročily 4% volební klauzuli⁶⁷.

Nový volební systém zkombinoval většinové a proporční prvky v poměru 75 % ku 25 % ve prospěch většinové části. Tři čtvrtiny kandidátů byly voleny v jednomandátových obvodech v jednom kole většinovou formou a zbylá čtvrtina kandidátů byla volena poměrným způsobem. Proporční část měla vykompenzovat nesrovnalosti, které způsobily většinové prvky systému. Volič měl k dispozici dva hlasy pro dolní komoru, ale pouze jeden pro komoru horní. Do horní komory mohl kandidovat i nezávislý kandidát, do dolní komory však musel být kandidát propojen alespoň s jednou politickou stranou v proporční části.

7.4 Volby do Senátu po reformě

Pro volby do Senátu měl volič k dispozici pouze jeden hlas a ten dal v jednom kole jednomu kandidátovi ve svém jednomandátovém volebním obvodu většinovým způsobem. Voleno bylo 315 senátorů. Tyto volby probíhaly na regionální bázi. Jednotlivé mandáty byly přerozděleny mezi jednotlivé italské regiony, kterých bylo dvacet. Mandáty byly rozdělovány na základě počtu obyvatel a každý region musel obsahovat alespoň sedm kandidátů na post senátora. Pouze region Valle D'Aosta měl jednoho senátora a region Molise senátory dva, přičemž ani v jednom z těchto regionů se nevolilo proporčně, ale většinově.

Jak již bylo řečeno, bylo na celém území Itálie 232 volebních obvodů, ve kterých se volilo většinově. Zbývajících 83 mandátů bylo rozděleno poměrně ve vícemandátových volebních obvodech. Každý kandidát, který získal největší počet hlasů, dostal přidělený jeden mandát. Následovalo sčítání hlasů, které nebyly použity pro zvolení senátora ve většinové části. D'Hondtova metoda poté přidělila každé straně či

---

⁶⁷ Říchová a kolektiv: Komparace politických systémů II, Vysoká škola ekonomická v Praze, 2007, str. 59.

politickému uskupení počet křesel, který odpovídal jeho poměrné síle v tom daném regionu. Každá strana poté rozdělila mandáty mezi své kandidáty, nejprve kandidátům s největším počtem hlasů. Aby měla politická strana šanci na úspěch v proporční části, musela získat alespoň 8 % hlasů.

Pokud nastala situace, že nebyl zvolen žádný senátorský kandidát, byly všechny jeho hlasy smazány a dále se s nimi nepočítalo⁶⁸.

7.5 Volby do Poslanecké sněmovny po reformě

Na základě většinového volebního systému bylo v jednom kole v jednomandátových volebních obvodech voleno 475 poslanců. 155 z nich bylo voleno proporčně ve 26 vícemandátových volebních obvodech, což neodpovídalo hranicím regionů, protože většina z dvaceti italských regionů tvoří jeden volební obvod. Každý kandidát v jednomandátovém obvodě mohl být spojen až s pěti stranami z proporční části. Pro volby do Poslanecké sněmovny měl volič k dispozici dva hlasy. Tím prvním hlasoval pro individuálního kandidáta v tom daném jednomandátovém volebním obvodě. Jeho druhý hlas sloužil k volbě jednotlivé politické strany. Kandidátní listina byla přísně vázaná a nebylo možné udělovat preferenční hlasy.

7.5.1 Přepočítání volebních hlasů

Přepočítání volebních hlasů do Poslanecké sněmovny probíhá ve třech fázích. Nejprve se vyhodnotí výsledky z většinové části volebního systému, tj. výsledky ve 475 jednomandátových volebních obvodech. Poté přichází na řadu druhá fáze přepočtu, ve které se sečtou hlasy, které dali voliči jednotlivým politickým stranám na kandidátních listinách.

---

⁶⁸ Šušlíková, L.: Itálie 1993-2005: Špatně zvolený smíšený systém? In: Mlejnek, Josef.: Smíšené volební systémy a většiotvorné modifikace systémů poměrných, UK Praha, 2010, str. 49-50.

V poslední-třetí fázi se pak jednotlivé hlasy, které získala politická strana v nominální volbě, odečtou. Neodečítají se všechny hlasy jednotlivého kandidáta v jednomandátovém obvodu, ale odečte se vždy o jeden hlas více, než obdržel kandidát druhý v pořadí za ním.

Charakteristické pro italský smíšený volební systém do Poslanecké sněmovny bylo, že kandidát, který se ucházel o mandát v nominální fázi voleb v jednomandátovém obvodu, musel zároveň kandidovat za svou politickou stranu v příslušném obvodu pro volbu poměrnou⁶⁹.

Přepočítání volebních hlasů do Senátu měl také tři fáze. V té první fázi se nejprve vyhodnotily výsledky hlasování ve většinové volbě, což bylo hlasování ve 232 volebních obvodech. Druhou fází bylo sčítání hlasů na úrovni regionů. Sčítalo se, kolik hlasů dostala daná politická strana ve svých kandidátních listinách. A stejně tak jako u přepočtu hlasů do Poslanecké sněmovny, i zde se ve třetí fázi využila metoda odečítání hlasů. Rozdíl byl však v tom, že zde se odečítaly hlasy všech vítězných kandidátů v nominální části voleb od celkového počtu hlasů na regionální úrovni. Mandáty, které byly vypočteny, byly přerozděleny mezi kandidáty, kteří skončili druzí s nejvyšším procentuálním ziskem v jednomandátových volebních obvodech toho daného regionu⁷⁰.

7.6 Účinky smíšeného volebního systému na italský stranický systém

Volby v roce 1994, ke kterým se dostavilo 84 % voličů, naznačily, že by se italský stranický systém mohl ubírat cestou bipolarismu. Politické strany, které v Itálii působily před volební reformou, prošly po reformě hlubokou transformací a jediné, co je spojovalo s jejich minulostí, bylo personální obsazení.

---

⁶⁹Pecháček, Kolár: Volební systémy ve vybraných zemích Evropy. (<http://www.psp.cz/kps/pi/prace/PI-1-125.doc>)

⁷⁰Cabada, Ženíšek: Smíšené volební systémy, Aleš Čeněk, 2003, str. 85 - 86.

Ani změna volebního systému nepřinesla do italského stranického systému tolik kýženou změnu, tj. snížení počtu politických stran. Naopak, počet stran dokonce ještě vzrostl. Většina z nich však byla součástí buď středo-pravé nebo středo-levé koalice. Do voleb po volební reformě se hlásilo několik desítek politických stran, do Parlamentu se jich dostalo okolo patnácti.

Na italské politické scéně se po volbách roku 1994 objevila silná Strana demokratické levice (DS) a Vzhůru Itálie (FI), která se díky vítězství stala po těchto volbách vůdčí stranou pravicového bloku. Zakladatelem této strany a italským premiérem se po volbách roku 1994 stal vlivný italský podnikatel Silvio Berlusconi. FI získala ve volbách 366 mandátů, což znamenalo, že má značnou převahu oproti opoziční levicové koalici, která získala 213 mandátů. Volby do Senátu také vyhrála FI – se 156 mandáty oproti levicovým 123 mandátům⁷¹. Stranu Vzhůru Itálie tvořily dvě aliance Pól svobody a Pól dobré vlády. Hlavním cílem FI bylo vytvoření koalice pravostředových stran, které by zabránily politickému úspěchu různých levicových a komunistických stran ve volbách. Strana se stala v Itálii velmi populární. Množství koaličních stran však narušovalo fungování Berlusconiho koalice. Do konfliktu se dostala Berlusconiho Forza Italia a Liga Severu (LS), resp. konflikt mezi Národní aliancí a Ligou Severu. Liga Severu z vlády odešla a Silvio Berlusconi podal v prosinci 1994 demisi a vláda tak padla. Vláda tak trvala pouhých sedm měsíců. Následně jmenoval italský prezident Scalfaro premiérem Lamberta Diniho, který následně sestavil apolitickou vládu, která měla být pouze přechodná a měla trvat maximálně do června 1995⁷². Předčasné volby se nakonec konaly v roce 1996 a vyhrál je nový politický subjekt aliance Olivovník⁷³, který v sobě zahrnoval více středových stran

⁷¹Rivera: Election to the Italian Parliament 1994. (<http://www.electionresources.org/it/chamber.php?election=1994>)

⁷²Říchová a kolektiv: Komparace politických systémů II, Vysoká škola ekonomická v Praze, 2007, str. 73.

⁷³Rivera: Election to the Italian Parliament 1996. (<http://www.electionresources.org/it/chamber.php?election=1996>)

a naopak nezahrnoval levicovou Stranu komunistické obnovy. Vůdcem této aliance se stal Romano Prodi. Dosud trvající bipolaritu narušila Liga Severu, která vytvořila samostatný třetí pól italského politického spektra. Prodiho Olivovník podporovala Strana komunistické obnovy.

To se však změnilo roku 1998 a Prodiho vláda tak padla. I po těchto volbách se italský stranický systém nezredukoval, protože i nadále koalice obsahovaly mnoho politických stran.

Volby roku 1994 a 1996 přinesly do italského stranického systému mnoho antisystémových stran, např. komunistické strany, které se podílely na vládách.

7.7 Třetí pokus o stabilizaci italského stranického a politického systému

Poslední volby do Parlamentu při použití smíšeného volebního systému proběhly 13. května roku 2001. Tyto volby přinesly do italského stranického systému menší fragmentaci, protože stran, které by překročily 4% volební práh, výrazně ubylo. Z osmi politických subjektů se jich do Parlamentu dostalo pouze pět. Volby v roce 2001 byly výrazným průlomem, co se týče získání většiny v Parlamentu. Vyhrála pravostrředová aliance Dům svobody, kterou vedl Silvio Berlusconi. Tato aliance získala ve volbách většinu jak ve Sněmovně, tak v Senátu. Dům svobody získal celkem 368 mandátů ve Sněmovně a 176 v Senátu⁷⁴. Berlusconiho vláda zůstala funkční po celé volební období až do roku 2006, což bylo historickým momentem v italské historii. Žádná jiná vláda nezůstala u moci po celé funkční období. Průměrná délka trvání italských vlád byla 14 měsíců.

---

⁷⁴Rivera: Election to the Italian Parliament 2001. (<http://www.electionresources.org/it/chamber.php?election=2001>).

Ještě během funkčního období Berlusconiho vlády, prosadil lídr Domu svobody volební reformu, která přinesla volební systém s většinovou premií. Přestože Berlusconi původně tuto formu volebního systému zavrhoval, výsledky voleb do Evropského parlamentu v roce 2004 a volební průzkumy před volbami v roce 2006, ho nakonec přesvědčily. Volby do EP byly totiž úspěšnější pro levicové uskupení Olivovník a hrozilo, že do příštích parlamentních voleb uzavře koalici s levo-středovými stranami. Aby měla teda Berlusconiho aliance šanci na úspěch v italských volbách, bylo nutné znovu zavést poměrný volební systém⁷⁵. Berlusconiho návrh byl nakonec přijat 21. prosince 2005⁷⁶.

8 SROVNÁNÍ NĚMECKÉHO A ITALSKÉHO SMÍŠENÉHO VOLEBNÍHO SYSTÉMU

8.1 Obecné srovnání

Obecně platným principem je, že ve smíšeném volebním systému musí být alespoň 5 % mandátů voleno jiným způsobem. Italský smíšený volební systém do roku 2005 tuto podmínku splňoval. Německý smíšený volební systém splňuje tuto podmínku již od svého počátku. Originalitou na každém smíšeném volebním systému je poměr mezi většinovou a proporční složkou.

První rozdíl mezi německým a italským smíšeným volebním systémem, který můžeme rozpoznat, je základní rozdělení a pojmenování volebního systému. Německý smíšený volební systém je proporční, zatímco ten italský byl většinový. Vazba mezi většinovou a poměrnou složkou se hodnotí dle vzájemného poměru, v jakém tyto dvě složky jsou. Když není kompenzována proporční část smíšeného volebního systému

---

⁷⁵ Čaloud, D., Foltýn, T.: Electoral engineering in use? The case of Italy. 2006, str. 187.

⁷⁶ Šušlíková, L.: Itálie 1993-2005: Špatně zvolený smíšený systém? In: Mlejnek, Josef.: Smíšené volební systémy a většintvorné modifikace systémů poměrných, UK Praha, 2010, str. 57-58.

a politické strany tak nemají výhodnější pozici, jedná se o proporční smíšený volební systém.

Pokud jsou ale jednotlivé vztahy mezi většinovou a proporční složkou systému propojeny tak, aby došlo ke kompenzaci výsledků proporční části voleb, jedná se o většinový smíšený volební systém. Například v tom italském systému nebylo cílem proporční složky systému vyrovnávat tu většinovou. Což byla další odlišnost od toho německého smíšeného volebního systému. Jak již bylo řečeno, německý smíšený volební systém patří do vyrovnávacího typu smíšeného volebního systému. To do roku 2005 platilo i pro Itálii.

Další odlišností těchto dvou smíšených volební systémů je ta, že v Německu se dle tohoto volebního systému volí pouze do Spolkového sněmu – dolní komory. V Itálii se však pomocí smíšeného volebního systému volilo do obou komor - jak do Poslanecké sněmovny, tak i do Senátu.

Mezi odlišnosti můžeme také zařadit způsob a účel vzniku tohoto volebního systému. V Německu se přešlo z proporčního volebního systému na smíšený volební systém po druhé světové válce, kdy se země demokratizovala. Diskuze a následný návrh nového volebního zákona nakonec přijala Poslanecká rada. V Itálii došlo k reformě volebního systému z důvodu stranické a celkové politické nestability a odsouhlasen byl v referendu. V Německu bylo po druhé světové válce mnoho politických stran a tento nový volební systém měl tento počet zredukovat. Podobný důvod měla i Itálie, u té se to však nepodařilo.

Do Senátu se v Itálii nevolilo přímo, ale vypočítávaly se podíly mandátů politických stran a ty se dělily mezi kandidáty, kteří v nominální části voleb skončili na druhém místě v jednomandátových volebních obvodech v určitém regionu. Z tohoto důvodu nebyl určen volební práh ani metoda přepočítávání hlasů pro volby do italského Senátu. Pro volby

do Poslanecké sněmovny se v Itálii používal volební práh, který byl 4 % a k převodu hlasů se používala Hareova metoda a metoda nejvyššího zbytku⁷⁷.

Rozdíl, mezi volbami v proporční části v Itálii a v Německu je tedy ten, že v proporční části ve volbách do německého Spolkového sněmu slouží k přepočítávání hlasů metoda Sainte-Laguë/Schepers a volební práh je 5 %. Zvláštností jsou již zmíněné zbytkové hlasy, které svou existencí zvyšují počet poslanců ve Spolkovém sněmu.

8.2 Srovnání z hlediska účinků na stranický systém

Rozdíly nalezneme také v tom, jaké účinky má či měl smíšený volební systém na německý a italský stranický systém. Německý stranický systém obsahuje oproti tomu italskému méně politických stran a vyznačuje se poměrně vysokým stupněm proporcionality. Dalo by se tedy říci, že zavedení smíšeného volebního systému v Německu splnilo svůj účel.

Po prvních volbách roku 1949 se do Spolkového sněmu dostalo jedenáct politických stran, mezi nimiž byly i regionální strany, kterým šlo především o jejich vlastní zájmy⁷⁸. Trvalo ještě několik volebních období, než se německý stranický systém stabilizoval. Když byl v Německu zaveden proporční smíšený systém, vytvořil se zde bipolární stranický systém. V následujících letech se do Spolkového sněmu dostali ještě Zelení a Strana demokratického socialismu. Volby v roce 2005 se vyznačovaly jistou mírou disproportionality a objevil se zde negativní účinek, tzv. negativní váha hlasu⁷⁹.

---

⁷⁷ Šušlíková, L.: Itálie 1993-2005: Špatně zvolený smíšený systém? In: Mlejnek, Josef.: Smíšené volební systémy a většiotvorné modifikace systémů poměrných, UK Praha, 2010, str. 50-51.

⁷⁸ Pollock: The Electoral System of the Federal Republic of Germany – A Study in Representative Government. In: The American Political Science Review. American Political Science Association: 1952, str. 1056 – 1057. (<http://www.jstor.org/stable/1952112>)

⁷⁹ Cabada, Ženíšek: Smíšené volební systémy, Aleš Čeněk, 2003, str. 71

I od zavedení smíšeného volebního systému v Itálii se očekávalo, že se sníží počet politických stran a tím zajistí stabilitu italských vlád. První volby od reformy však ukázaly, že strany jsou schopny vytvořit různé aliance, které se skládaly z mnoha politických stran, jejichž cíle byly buď stejné, nebo podobné. Po těchto volbách to vypadalo, že i italský stranický systém bude bipolární.

Největší vliv měla tehdy Berlusconiho politická strana Vzhůru Itálie a Demokratická strana levice⁸⁰. Následovala nestabilní politická období, která se vyznačovala pády vlád, jejichž volební období se dala počítat na měsíce. Snahou o změnu byl návrh referenda v roce 1999, aby se systém změnil pouze na většinový volební systém. Referendum však nenabýlo platnosti. Ke změně volebního systému došlo až v roce 2005. V Itálii byl opět zaveden proporční volební systém.

---

⁸⁰Rivera: Election to the Italian Parliament 1994.
(<http://www.electionresources.org/it/chamber.php?election=1994>)

9 ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se věnovala volbám, volebním systémům a diskuzi o smíšených volebních systémech. Především jsem se však snažila popsat smíšený volební systém v Německu a v Itálii a jeho účinky na jejich stranické systémy. Hlavním cílem práce však byla komparace těchto dvou smíšených volebních systémů. Tomu všemu předcházelo představení vývoje jejich volebních systémů a diskuzí, které se ohledně zavedení smíšeného volebního systému vedly.

Je zcela zřejmé, že jak německý, tak italský volební systém, jsou nenapodobitelné originály. V případě Itálie bychom však měli hovořit v minulém čase. Tato jejich nezaměnitelnost tkví především v poměru mezi proporční a většinovou složkou voleb.

Zřetelnou nevýhodou smíšeného volebního systému je jeho složitost a obtížné pochopení pro voliče. Jedním z cílů tohoto volebního systému je vznik stabilních jednobarevných vlád, omezení počtu politických stran, což se částečně dařilo v Německu, a jejich vlivu v zemi a zamezení vstupu extrémistických politických stran do parlamentu. V praxi je ale vidět, že ne vždy se tyto cíle daří splnit. Jasným příkladem toho je Itálie, ve které i po zavedení smíšeného volebního systému docházelo k častým pádům vlád. Důvodů bylo hned několik, například mnoho politických stran v parlamentu, jejich vzájemná nesourodost, a to jak v rámci koalice tak i mimo ně, korupční skandály a celková politická nestabilita v zemi. I přes toto nastavení volebního systému se v Itálii dostalo do parlamentu mnoho malých radikálních politických stran, které se mnohdy i podílely na vládě. Toto se naopak povedlo eliminovat v Německu, když zde zákonodárci zabránili extrémistickým stranám, aby vstoupily do německého parlamentu. Ani jedné z těchto zemí se však nepodařilo zajistit platnost všech voličských hlasů či zabránit manipulaci s volebními obvody.

Odlišností těchto dvou smíšených volebních systémů je několik. Jedná se například o různé metody přepočtu volebních hlasů na mandáty, v množství volebních obvodů či v počtu přerozdělovaných mandátů. Naopak jsou si podobné ve využití systému dvou hlasů pro voliče. V případě Itálie se ale jednalo pouze o využití pro volby do Poslanecké sněmovny, nikoli do Senátu, kde voliči disponovali jedním hlasem.

Rozdíly nalezneme také v důvodech, kvůli kterým se Německo či Itálie rozhodly přejít na smíšený volební systém. V Německu se rozhodli přejít na smíšený volební systém již v roce 1949, protože chtěli redukovat počet politických stran v parlamentu. Podmínkou bylo zachování vysokého stupně proporcionality. To se nakonec postupně podařilo a německý stranický systém se stabilizoval. Naopak v Itálii bylo účelem zvládnout politickou krizi, kterou vyvolala celková politická nestabilita a řada korupčních skandálů spojených s fungováním a financováním politických stran. Toho se mělo docílit volební reformou v roce 1993 tak, že se pomocí volebního systému zamezí malým politickým stranám, aby se dostaly do italského parlamentu. To se však, jak jsme již uvedli, nepodařilo.

Na příkladu Německa vidíme, že smíšené volební systémy mohou v praxi poměrně dobře fungovat, pokud jsou však naplněny předem stanovené cíle. Přesto však nesmíme opomenout zdůraznit, že i když smíšený volební systém kombinuje kladné části proporčních a většinových složek voleb, neznamená to, že nekombinuje také ty špatné vlastnosti tohoto volebního systému. Takovou nevýhodou je již zmíněná složitost německého smíšeného volebního systému. Výhodou však zůstává, že si každá země, která si za svůj volební systém vybere právě smíšený volební systém, může nastavit originální strukturu, která jim zajistí funkční kombinaci proporčních a většinových prvků.

10 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Tištěné zdroje:

Cabada, L., Ženíšek, M.: Smíšené volební systémy, Aleš Čeněk, 2003

Cabada, L., Kubát, M.: Úvod do studia politické vědy. Praha, 2002

Čaloud, D., Foltýn, T.: Electoral engineering in use? The case of Italy, 2006.

Dvořáková, M. a kolektiv: Komparace politických systémů I., VŠE Praha, 2005

Farrell, D. M.: Electoral systems. A comparative introduction, Palgrave, 2000

Fasora, L.: Dějiny Itálie po roce 1945, Brno, 2000

Heidler, J.: Volební systémy – teorie a praxe. Lidové noviny, Praha 1990

Hloušek, V.: Německo, In: Strmiska, Hloušek, Kopeček, Chytilík: Politické strany moderní Evropy, Portál, Praha, 2005

Chytilík, R., Šedo, J., Lebeda, T., Čaloud, D.: Volební systémy, Portál, 2009

Katz, Richard, S.: Reforming the Italian Electoral Law, 1993, In: Shugart and Wattenberg, Mixed Electoral Systems: The Best of Both Worlds. Oxford University Press, New York, 2003

Kubát, M.: Volby a volební systémy, In: Cabada, Kubát a kolektiv: Úvod do studia politické vědy, Aleš Čeněk, 2007

Kunc, J.: Stranické systémy v re/konstrukci, Praha, 2000

Kunc, J.: Studie - Zrod a zánik stranického systému - První italská republika. In: Politologická revue, ročník 0, 1994.

Lebeda, T.: AMS není MMP. Poznámka ke kategorizaci dvou zdánlivě podobných systémů. In: Smíšené volební systémy a většintvorné modifikace systémů poměrných, UK Praha, 2010.

Mlejnek, J.: Smíšené volební systémy a většintvorné modifikace systémů poměrných, UK Praha, 2010

Müller, K. V.: Dějiny Německa, Lidové noviny, 1995

Říchová, B. a kolektiv: Komparace politických systémů II, VŠE Praha, 2007

Saalfeld, T.: Germany: Stability and Strategy in a Mixed-Member Proportional System, 2005.

Sartori, G.: Ústavní srovnávací inženýrství. Sociologické nakladatelství: Praha 2001

Shugart, Wattenberg: Mixed Electoral Systems: The Best of Both World. Oxford University Press, New York, 2003

Strahalová, Š.: Německý volební systém a jeho ne/schopnost předcházet patům. In: Smíšené volební systémy a většintvorné modifikace systémů poměrných. Praha, 2010

Strmiska, M., Chytilík, R.: Itálie, In: Strmiska, Hloušek, Kopeček, Chytilík: Politické strany moderní Evropy. Portál, Praha 2005

Scarrow, E. S.: Germany: The Mixed-Member System as a Political Compromise, In: Shugart and Wattenberg, Mixed Electoral Systems: The Best of Both World. Oxford University Press, New York, 2003

Šušlíková, L.: Itálie 1993-2005: Špatně zvolený smíšený systém? In: Smíšené volební systémy a většintvorné modifikace systémů poměrných, UK Praha, 2010

Internetové zdroje:

<http://www.blisty.cz/art/25859.html>, online 18. 3. 2012

<https://www.btg-bestellservice.de/pdf/80201000.pdf>, 18. 3. 2012

http://www.bundestag.de/htdocs_e/bundestag/members17/index.html,
online 18. 3. 2012

http://www.bundestag.de/htdocs_e/bundestag/elections/electionresults/election_mp.html, online 18. 3. 2012

<http://www.wahlrecht.de/lexikon/grundmandatsklausel.html>,
online 20. 3. 2012

<http://www.wahlrecht.de/english/overhang.html>, online 20. 3. 2012

<http://www.wahlrecht.de/ueberhang/ueberhist.html>, 20. 3. 2012

Massicote, L. – Blais, A.: Mixed electoral systems: a conceptual and empirical survey, *Electoral studies*, 1999, online 18. 3. 2012
<<http://www.elsevier.com/wps/locate/elecstud>>.

Pecháček, Kolár: Volební systémy ve vybraných zemích Evropy, online 18. 3. 2012 <<http://www.psp.cz/kps/pi/prace/PI-1-125.doc>>.

Pollock, J. K.: The Electoral System of the Federal Republic of Germany – A Study in Representative Government. In: *The American Political Science Review*. American Political Science Association: 1952. Online 15. 3. 2012 <<http://www.jstor.org/stable/1952112>>.

Quintal, D. P.: The Theory of Electoral Systems. In: *The Western Political Quarterly*. University of Utah: 1970, str. 752. Online 20. 3. 2012 <<http://www.jstor.org/stable/446474>>.

Rivera, M.: Election to the Italian Parliament 1994, online 20. 3. 2012

< <http://www.electionresources.org/it/chamber.php?election=1994>>.

Rivera, M.: Election to the Italian Parliament 1996, online 20. 3. 2012

< <http://www.electionresources.org/it/chamber.php?election=1996>>.

Rivera, M.: Election to the Italian Parliament 2001, online 20. 3. 2012

< <http://www.electionresources.org/it/chamber.php?election=2001>>.

11 RESUMÉ

The aim of this work was to describe mixed member systems (MMS) and subsequently compare two particular MMS – Italian and German. Opening chapter described the principles of election systems and election systems as such. Furthermore, the conditions according to which the elections are being held were described. Third chapter concerns the typology of modern election systems. Fourth chapter was revolving around the core theme – mixed member systems and their division. In the next part the course of discussions about MMS and certain MMS in particular (German and Italian) were described.

Important point of this work was the comparison between German and Italian systems. The comparison was done on a generic level and from the perspective of the effect on certain party systems. Some questions raised in the beginning were attempted to be answered later in the closing sections of the work. On the German MMS case we've shown, that MMS can in practice work pretty well, albeit not entirely flawlessly. The case of Italian MMS showed those flaws graphically.